

Grootouders en het welzijn van kleinkinderen na echtscheiding

Maike Jappens¹ & Jan Van Bavel^{1,2}

¹Vrije Universiteit Brussel, ²KU Leuven

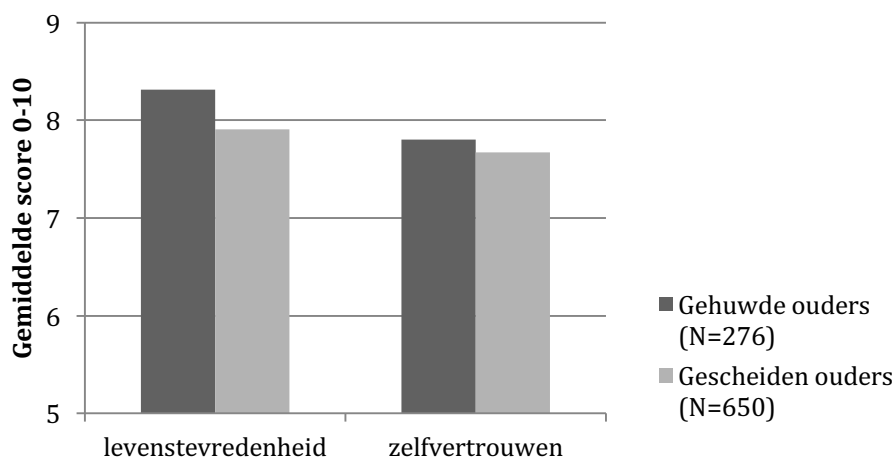
Grootouders kunnen een belangrijke rol spelen in het leven van hun kleinkinderen, zeker in woelige tijden zoals die na een echtscheiding. Toch weten we bijzonder weinig over hoe belangrijk grootouders eigenlijk zijn voor het welzijn van kleinkinderen nadat de ouders uit elkaar gaan. Op basis van de antwoorden van bijna 1000 kinderen die deelnamen aan de studie 'Scheiding in Vlaanderen', onderzoeken we of de relatie die kleinkinderen hebben met hun grootouders samenhangt met hun welzijn. We stellen meer specifiek de vraag of hechte relaties met grootouders belangrijker zijn voor kleinkinderen wiens ouders gescheiden zijn dan voor kleinkinderen wiens ouders samen bleven, en onderzoeken of grootouderrelaties een buffer kunnen vormen voor de impact van een ouderlijke echtscheiding op het welzijn van kinderen.

De resultaten tonen een positief verband tussen de kwaliteit van kleinkind-grootouder relaties en het subjectief welzijn van de kleinkinderen. Een hechte relatie hebben met een grootouder blijkt er bovendien meer toe te doen voor kleinkinderen met gescheiden ouders dan voor kleinkinderen van wie de ouders gehuwd zijn. Grootouders kunnen dus een belangrijke beschermende rol spelen wat betreft de impact van een echtscheiding op het welzijn van hun kleinkinderen.

Welzijn kleinkinderen na echtscheiding

Veel onderzoek heeft al duidelijk gemaakt dat een ouderlijke echtscheiding en de nasleep daarvan een grote en vaak negatieve impact kunnen hebben op het welzijn van kinderen. Ook in onze studie kwam een negatief verband naar voor tussen een ouderlijke echtscheiding en het welzijn van kleinkinderen (van 10-21 jaar, met minstens 1 grootouder in leven). Kleinkinderen met gescheiden ouders scoorden hun algemene levenstevredenheid (significant) lager dan zij waarvan de ouders wel nog gehuwd waren, en uit een batterij vragen die naar hun zelfvertrouwen peilde bleken zij hier ook iets lagere waarden te halen.

Figuur 1: Levenstevredenheid en zelfvertrouwen van kleinkinderen met gehuwde en gescheiden ouders: gemiddelde score op 10

Relaties met grootouders

Grootouders kunnen een belangrijke bron van steun en stabiliteit betekenen voor hun kleinkinderen tijdens een ouderlijke echtscheiding en de moeilijke en woelige periodes nadien. Hoewel kleinkind-grootouder relaties verstoord of zelfs verbroken kunnen worden als ouders scheiden, vooral langs de kant van de vader, bieden aanzienlijk wat grootouders hun kinderen en kleinkinderen in een scheidingssituatie advies, praktische hulp en emotionele en financiële steun. Veel grootouders springen extra bij met kinderopvang en in uitzonderlijke gevallen treden ze zelfs op als substituut-ouders. Kleinkinderen zien hun grootouders vaak als sleutelfiguren die ze kunnen vertrouwen en bij wie ze rust en aandacht vinden na de scheiding. In onze studie onderzochten we de samenhang tussen kleinkind-grootouderrelaties en het welzijn van kleinkinderen na een echtscheiding.

In de SiV-enquête werd, voor elke grootouder die nog in leven was, aan de kleinkinderen gevraagd hoe goed of slecht hun relatie was. Voor deze studie selecteerden we de beste relatiekwaliteit over alle nog levende grootouders en construeerden zo drie categorieën van kleinkinderen: 1) zij die met geen enkele grootouder een goede relatie hebben (de beste grootouderrelatie is heel slecht, slecht, niet slecht niet goed, of er is geen contact), 2) zij die een goede relatie hebben met minstens een grootouder, en 3) zij die met minstens een grootouder een heel goede relatie hebben. Tabel 1 toont de verdeling van de kleinkinderen over de verschillende categorieën. Een iets grotere proportie kleinkinderen met gehuwde ouders dan kleinkinderen met gescheiden ouders heeft een heel goede relatie met minstens één grootouder. En, vergeleken met kleinkinderen uit intacte gezinnen, hebben significant meer kleinkinderen van gescheiden ouders geen enkele goede grootouderrelatie.

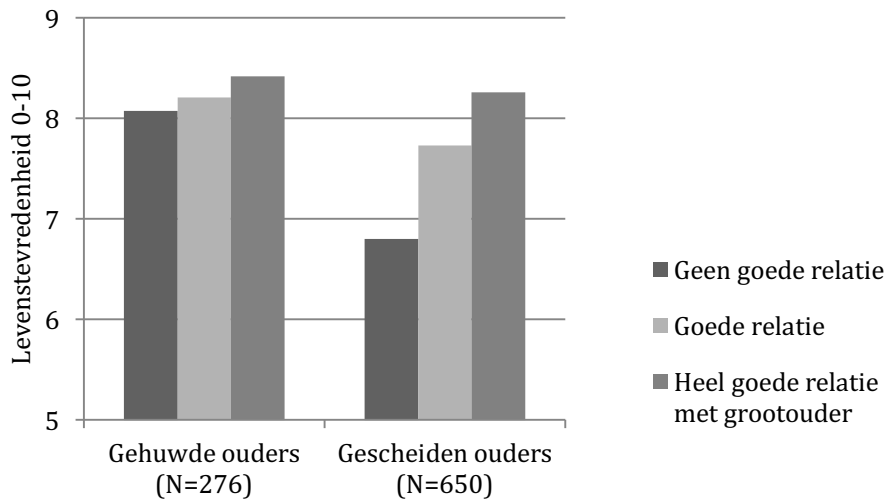
Tabel 1: Kwaliteit van de relaties die kleinkinderen met gehuwde en gescheiden ouders hebben met hun grootouders (%)

Relaties met grootouders	Gehuwde ouders (N=276)	Gescheiden ouders (N=650)
Niet goed	5	9
Goed	42	41
Heel goed	53	50

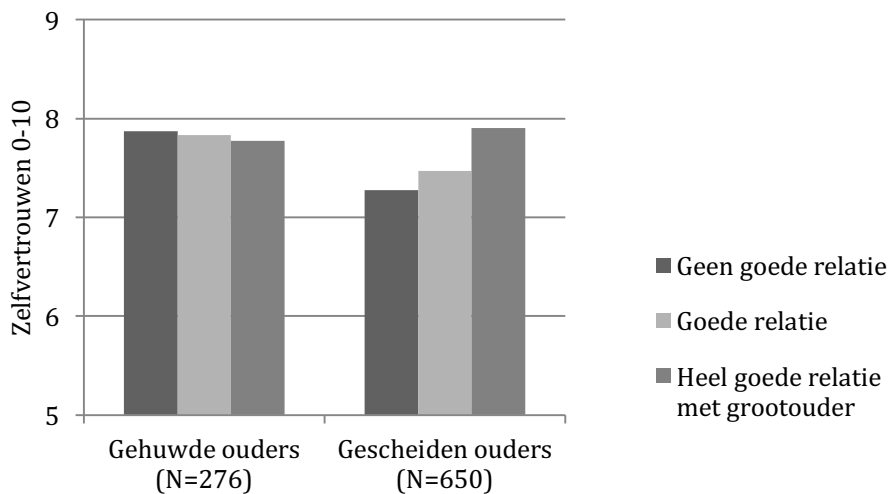
Relaties met grootouders en het welzijn van kleinkinderen na echtscheiding

Figuur 2 toont opnieuw de gemiddelde score die kleinkinderen met gehuwde en gescheiden ouders gaven aan hun levenstevredenheid, maar telkens rekening houdend met de kwaliteit van hun grootouderrelaties. Figuur 3 doet hetzelfde voor het zelfvertrouwen van de kleinkinderen. Uit beide figuren blijkt dat de levenstevredenheid en het zelfvertrouwen van kleinkinderen met gehuwde ouders weinig varieert naargelang de relaties die ze hebben met hun grootouders. Voor kleinkinderen met gescheiden ouders daarentegen, zien we dat degenen die een betere relatie hebben met hun grootouders, ook meer levenstevredenheid en zelfvertrouwen rapporteren. De gemiddelde scores op levenstevredenheid en zelfvertrouwen van kleinkinderen waarvan de ouders uit elkaar gingen maar die met minstens een grootouder een heel goede relatie hebben, liggen ongeveer even hoog als die van kleinkinderen met gehuwde ouders.

Figuur 2: Levenstevredenheid van kleinkinderen met gehuwde en gescheiden ouders, naar de kwaliteit van de relaties die ze hebben met grootouders (gemiddelde score op 10)

Figuur 3: Zelfvertrouwen van kleinkinderen met gehuwde en gescheiden ouders, naar de kwaliteit van de relaties die ze hebben met grootouders (gemiddelde score op 10)

Het welzijn van kinderen hangt natuurlijk ook samen met heel wat andere factoren dan de relaties met hun grootouders. In verdere (multivariate) analyses hielden we dan ook rekening met de leeftijd en het geslacht van het kleinkind, het opleidingsniveau van de ouders, de kwaliteit van de relatie tussen het kleinkind en zijn/haar moeder en vader en het aantal grootouders dat nog in leven is. Ook daaruit bleek dat de sterkte van kleinkind-grootouderrelaties positief gerelateerd is aan het subjectief welzijn van de kleinkinderen, bovenop de relaties die ze hebben met hun ouders, en dat het hebben van een heel goede grootouder-relatie in het bijzonder waardevol is voor kleinkinderen

wiens ouders gescheiden zijn. We zagen bovendien dat binnen de groep van kleinkinderen met gescheiden ouders, degenen wiens ouders nog frequent in conflict gaan het meest van al baat hebben bij een goede relatie met hun grootouders.

Het is belangrijk voor zowel ouders, grootouders, welzijnswerkers als beleidsmakers om zich bewust te zijn van de rol die grootouders kunnen spelen voor hun kleinkinderen. Hoewel daar de laatste tijd stilaan verandering in lijkt te komen, worden grootouders nog al te vaak over het hoofd gezien in het echtscheidingsbeleid en wordt contact tussen kleinkinderen en grootouders vaak verstoord of soms zelfs helemaal verbroken wanneer ouders scheiden. Maar zoals deze studie suggereert, kunnen sterke relaties met grootouders kleinkinderen juist helpen om met de echtscheiding van hun ouders om te gaan.

Data

Data zijn afkomstig van het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen" (www.scheidinginvlaanderen.be). In dit onderzoek werd via een interview informatie verzameld bij beide partners van eerste huwelijken die afgesloten zijn tussen 1971 en 2008 en intussen al dan niet ontbonden zijn. Ook een kind, een ouder en een eventuele nieuwe partner van deze personen werden indien mogelijk bevraagd. De gegevens zijn verzameld in de periode van september 2009 tot december 2010. Voor dit rapport baseerden we ons op de antwoorden van 960 kinderen van tien tot en met 21 jaar die bij hun ouder(s) inwoonden en minstens één grootouder in leven hadden. 650 van hen hadden gescheiden ouders, bij 276 kleinkinderen waren de ouders in hun eerste huwelijk.

Meer informatie

Voor meer informatie over het FiTTiF-project verwijzen we u graag door naar de website www.fittif.be. Een uitgebreider verslag van onderzoek naar relaties met grootouders en het welzijn van kinderen na echtscheiding kan u navragen bij maaike.jappens@vub.ac.be.